

Ticari Açıklık, Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme: Yeni Kırılgan Beşli Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme

Fatih AKIN*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, 1994-2021 yılları arasında Arjantin, Mısır, Katar, Pakistan ve Türkiye’den oluşan “Yeni Kırılgan Beşli” ülkelerinde ticari açıklık ve finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini panel Otoregresif Dağıtılmış Gecikme (ARDL) yöntemi ile incelemektir. Ayrıca, Konya Bootstrap nedensellik testi de uygulanmıştır. Panel ARDL uzun dönem sonuçlarına göre, ticaret açıklık ve finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi pozitif ve anlamlı şekilde etkilediği bulunmuştur. Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı sonuçlarına göre ise, Arjantin, Mısır, Katar ve Pakistan’da ticari açıklıktan ekonomik büyümeye tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Katar’da finansal gelişmeden ekonomik büyümeye ve Pakistan’da ekonomik büyümeden finansal gelişmeye tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca, Arjantin’de finansal gelişmeden ticari açıklığa ve Katar’da ticaret açıklıktan finansal gelişmeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Türkiye’de ise herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunmamıştır. Yeni Kırılgan Beşli ülkeleri için, ticari açıklık ve finansal gelişmeyi eş zamanlı olarak geliştiren politikalar hayati önem taşımaktadır. Bu politikalar, uluslararası pazarlara erişimi artırarak ihracat ve yatırımları teşvik ederken, güçlü bir finansal altyapı ile bu faydaların tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu stratejiler, ekonomik istikrarı güçlendirmek ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamak açısından kritiktir.

Anahtar Kelimeler: Ticari Açıklık, Finansal Gelişme, Ekonomik Büyüme, Panel ARDL, Bootstrap Nedensellik.

Trade Openness, Financial Development and Economic Growth: An Investigation on the New Fragile Five Countries

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the effects of trade openness and financial development on economic growth in the “New Fragile Five” countries, consisting of Argentina, Egypt, Qatar, Pakistan, and Türkiye, between 1994 and 2021, using the panel Autoregressive Distributed Lag (ARDL) method. In addition, the Konya Bootstrap causality test is also applied. According to the panel ARDL long-run results, trade openness and financial development have positive and significant effects on economic growth. According to the results of the Konya Bootstrap Causality Approach, unidirectional causality is found from trade openness to economic growth in Argentina, Egypt, Qatar, and Pakistan. Unidirectional causality was found from financial development to economic growth in Qatar and from economic growth to financial development in Pakistan. Moreover, there is a unidirectional causality from financial development to trade openness in Argentina and from trade openness to financial development in Qatar. In Türkiye, however, no causal relationship has been found. For the New Fragile Five countries, policies that simultaneously promote trade openness and financial development are vital. These policies will promote exports and investment by increasing access to international markets, while a strong financial infrastructure will ensure that these benefits are fully realized. These strategies are critical to strengthen economic stability and ensure sustainable growth.

Keywords: Trade Openness, Financial Development, Economic Growth, Panel ARDL, Bootstrap Causality.

1. Giriş

Küreselleşmenin hız kazanması, dünya ekonomisinin yapısını köklü bir şekilde değiştirmiş ve ticari açıklık ile finansal gelişme, ülkelerin ekonomik performansının temel belirleyicileri haline gelmiştir. Ülkeler uluslararası ticarete daha fazla entegre oldukça, serbest ticaret yapma ve mal ile hizmet alışverişinde bulunma yeteneği, yani ticari açıklık, daha iyi ekonomik sonuçlarla ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bu durum, ticari açıklığın pazar erişimini genişlettiği, rekabeti artırdığı ve yeniliği teşvik ettiği yönündeki birçok akademik çalışma tarafından da desteklenmektedir (Frankel & Romer, 1999; Dollar & Kraay, 2004). Hızla

* **Corresponding Author/Sorumlu Yazar,** Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, Türkiye/ Asst. Prof., Erzincan Binalı Yıldırım University, Erzincan, Türkiye, fatih.akin@erzincan.edu.tr
Makale Gönderim ve Kabul Tarihleri/Article Submission and Acceptance Dates: 16.01.2025-01.08.2025

Citation/Atf: Akın, F. (2025). Ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme: yeni kırılgan beşli ülkeleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 57, 186-203. <https://doi.org/10.52642/susbed.1621157>

gelişen küresel ekonomide, ülkelerin ekonomik büyüme ve dayanıklılığı artırmak için ticaret potansiyellerini en üst düzeye çıkarmaları gerekmektedir (Yao & Zhang, 2003). Bu bağlamda, ticari açıklığın ekonomik performans üzerindeki olumlu etkileri, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarında da kritik bir rol oynamaktadır (Pan vd., 2023; UNCTAD, 2023).

Finansal gelişme, yatırım ve kaynak tahsisi için gerekli altyapıyı sağlayarak ticari açıklığın tamamlayıcısıdır. Finansal kurumların ve piyasaların gelişmişlik ve verimliliği ile tanımlanan finansal gelişme, tasarrufların mobilizasyonu ve yatırımların kolaylaştırılmasında kritik bir rol oynamaktadır (Levine, 1997; Al-Yousif, 2002; Eylesov vd., 2024). İyi gelişmiş bir finans sektörü, kaynakların daha etkin bir şekilde tahsis edilmesini sağlayarak üretken faaliyetlere daha verimli yatırım yapılmasına olanak tanıyarak, ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir (Beck & Levine, 2004). Ayrıca, ticaret ve finans arasındaki etkileşim, finansal hizmetlere erişiminin ticaretten elde edilen faydaları artırabileceği gelişmekte olan ülkelere özellikle önemlidir (Aghion vd., 2009). Bu bağlamda, finansal altyapının güçlendirilmesi ve finansal hizmetlere erişimin artırılması, uzun vadeli ekonomik refah ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada stratejik bir öneme sahiptir (Caporale vd., 2014; Mlambo, 2024).

Ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki, hem akademik araştırmalarda hem de politika oluşturma süreçlerinde önemli bir ilgi görmüştür. Araştırmacılar, bu faktörlerin birbirini nasıl etkilediğini çeşitli kanallar aracılığıyla incelemişlerdir. Örneğin, finansal piyasalar ihracatçılar ve ithalatçılar için gerekli sermayeyi sağlayarak ticareti kolaylaştırabilirken, ticaret de finansal hizmetlere olan talebi artırarak finansal gelişmeyi teşvik edebilir (Andersen & Babula, 2008; Radmehr vd., 2021; Tosunoğlu, 2023; Muhammad Abdullahi vd., 2024). Ticaretin serbestleştirilmesini benimseyen ülkeler genellikle yabancı yatırım akınına uğrar ve bu durum, finansal sektörün gelişimini teşvik ederek ekonomik büyümeye önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ticari açıklık, ülkelerin rekabet avantajlarını kullanmalarına, kaynaklarını daha verimli bir şekilde tahsis etmelerine ve yenilikçi teknolojilere erişim sağlamalarına olanak tanımaktadır. Bu süreç, ekonomik büyümeyi hızlandırarak refah düzeyini artırır. Ancak, ticari açıklığın faydaları her zaman eşit dağılmamaktadır; bu faydalar, bir ülkenin finansal altyapısının sağlamlığı, yönetim kalitesi ve kurumsal çerçevelerinin etkinliği gibi faktörlere bağlıdır. Güçlü bir finansal altyapı ve iyi yönetim, ticari açıklığın getirdiği avantajların daha geniş kesimlere yayılmasını sağlayarak ve ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılmaktadır (Wacziarg & Welch, 2008; Schmitt vd., 2019; Erkisi & Ceyhan, 2019; Ponnusamy, 2022).

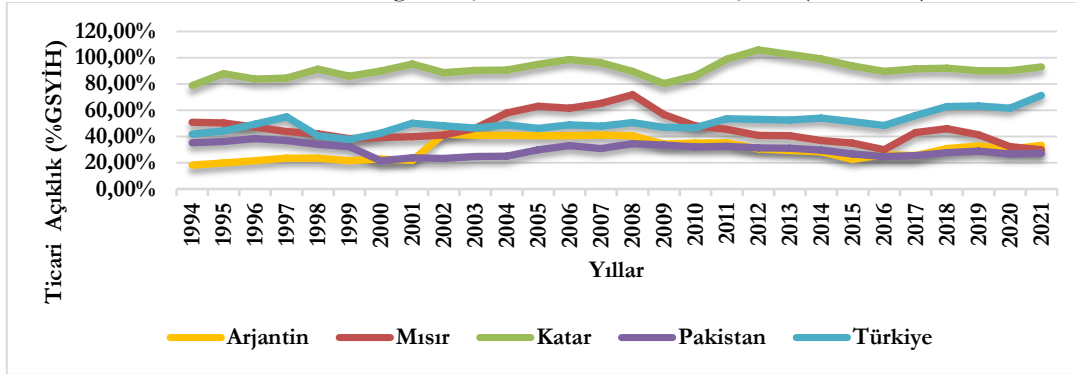
Öte yandan, zayıf finansal sistemler ve yetersiz kurumsal yapılar, ticari açıklığın potansiyel faydalarını sınırlayabilir ve ekonomik kırılganlıkları artırabilir. Ayrıca, hem ticari açıklığı hem de finansal gelişmeyi benimseyen ülkeler, bu unsurları benimsemeyenlere kıyasla daha yüksek ekonomik büyüme oranları yaşamaktadır. Bu nedenle, ticari açıklık ve finansal gelişme politikalarının, ülkelerin özgün koşullarına uygun şekilde tasarlanması ve uygulanması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ticari açıklık ve finansal gelişme, ekonomik kalkınmanın ve sürdürülebilir büyümenin anahtar unsurları olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla politika yapıcılar, bu iki faktörün entegrasyonunu teşvik ederek uzun vadeli ekonomik hedeflere ulaşmayı amaçlamalıdır (Law, 2007; Ashraf, 2018; Awili vd., 2018; Radmehr vd., 2022).

Son yıllarda, gelişmekte olan ülkeler arasında ekonomik kırılganlıkları ile dikkat çeken ve “Yeni Kırılgan Beşli” olarak adlandırılan bir grup ülke, ekonomik performanslarını iyileştirmek için ticari açıklık ve finansal gelişme politikalarına odaklanmıştır. “Yeni Kırılgan Beşli” terimi, 2017 yılında Standard & Poor’s tarafından Türkiye, Arjantin, Katar, Mısır ve Pakistan’ın ekonomik kırılganlıklarını vurgulamak amacıyla ortaya atılmıştır (Ağır & Özbek, 2021). Bu ülkeler, yüksek enflasyon oranları, büyük cari açıklar ve yabancı sermaye girişlerine olan bağımlılıkları nedeniyle dış ekonomik şoklara karşı savunmasız hale gelmişlerdir. Özellikle yüksek enflasyon oranları, bu ülkelerin para birimlerinin değer kaybetmesine ve ekonomik istikrarsızlıklarına yol açmaktadır. Büyük cari açıklar ise, bu ülkelerin dış borçlanma ihtiyacını artırmakta ve yabancı sermaye girişlerine olan bağımlılıklarını pekiştirmektedir. Bu kırılganlık, küresel piyasalardaki dalgalanmalara karşı bu ülkelerin ekonomilerini daha hassas hale getirmektedir (Kamacı, 2019; Çiçen & Arslan, 2020; Özgün, 2024). Yeni Kırılgan Beşli Ülkeleri, küresel ekonomik şoklara ve dış finansman koşullarındaki değişimlere karşı potansiyel kırılganlıkları veya hassasiyetleri nedeniyle ticari açıklık, finansal

gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin incelenmesi için önemli bir örneklem grubu oluşturdukları için bu çalışmada seçilmiştir.

Yeni kırılgan beşli ülkelerin ticari açıklık oranları 1994-2021 dönemi için Grafik 1’de verilmiştir. Verilen yıllar arasında, Arjantin’in ticari açıklık oranı yıllar içinde dalgalanma göstermiş ve genellikle %20-%40 aralığında seyretmiştir. Mısır’ın ticari açıklık oranı ise genel olarak artış eğiliminde olup son yıllarda %30-%70 aralığında dalgalanmıştır. Katar’ın ticari açıklık oranı oldukça yüksek olup genellikle %80-%100 aralığında seyretmiştir. Pakistan’ın ticari açıklık oranı %20-%35 aralığında dalgalanırken, Türkiye’nin ticari açıklık oranı yıllar içinde artış göstererek son yıllarda %40-%71 aralığında seyretmiştir. Bu veriler, yeni kırılgan beşli ülkelerin ticari açıklık oranlarının farklılık gösterdiğini ve her bir ülkenin ticaret politikaları ile ekonomik koşullarının bu oranları etkilediğini göstermektedir.

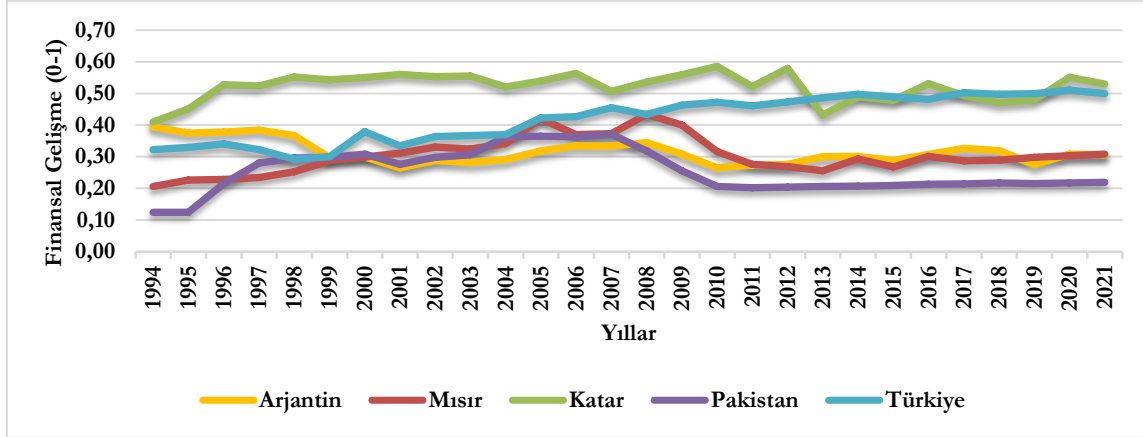
Grafik 1. Yeni Kırılgan Beşli Ülkelerinde Ticari Açıklık (%GSYİH)

Kaynak: Dünya Bankası, 2024.

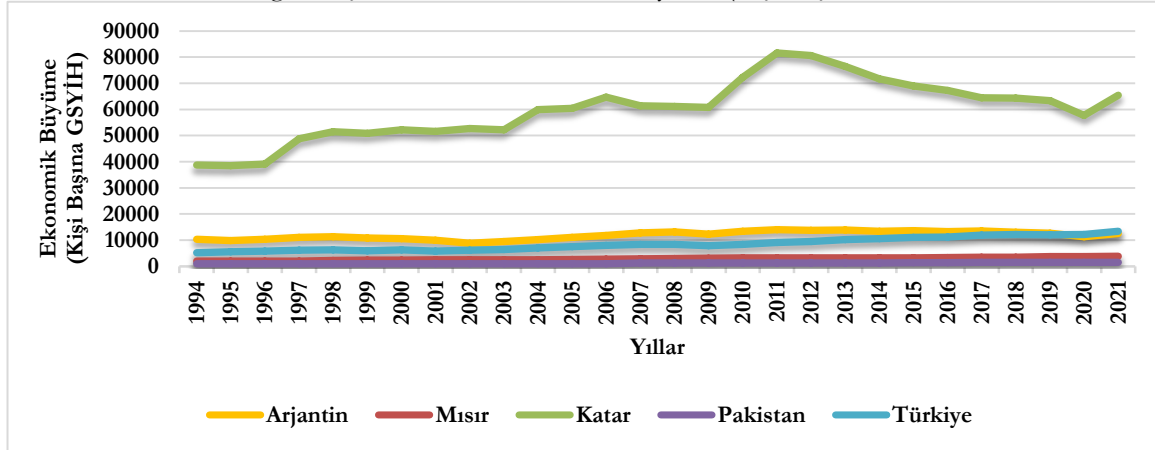
Uluslararası Para Fonu (IMF)’nin finansal gelişme endeksi, ülkelerin finansal sistemlerinin gelişmişlik düzeyini ölçmek için kullanılan bir göstergedir ve bu endeksin değerleri genellikle 0 ile 1 arasında değişmektedir. IMF’nin finansal gelişme endeksinde bir ülkenin değeri 0’a yaklaştıkça, bu ülkenin finansal sisteminin gelişmemiş veya çok zayıf olduğunu gösterir. Bu durumda, finansal hizmetlere erişim sınırlı olabilir, bankacılık sektörü zayıf olabilir ve sermaye piyasaları yeterince gelişmemiş olabilir. Bu tür ülkelerde ekonomik büyüme ve kalkınma potansiyeli sınırlı kalabilir ve finansal istikrarsızlık riski yüksek olabilir. Öte yandan, bir ülkenin değeri 1’e yaklaştıkça, bu ülkenin finansal sisteminin oldukça gelişmiş olduğunu gösterir. Bu durumda, finansal hizmetlere erişim geniş olabilir, bankacılık sektörü güçlü olabilir ve sermaye piyasaları derin ve likit olabilir. Bu tür ülkelerde ekonomik büyüme ve kalkınma potansiyeli yüksek olabilir ve finansal istikrar sağlanmış olabilir. Gelişmiş finansal sistemler, yatırımcı güvenini artırabilir ve ekonomik faaliyetleri destekleyebilir (Svirydzenka, 2016).

Yeni kırılgan beşli ülkelerinin finansal gelişme (0-1 arası değer) değerleri 1994-2021 dönemi için Grafik 2’de verilmiştir. Verilen yıllar arasında, Arjantin’in finansal gelişme değeri ortalama 0.32 olarak gözlemlenmiştir ve bu değer yıllar içinde nispeten sabit kalmıştır. Mısır’ın finansal gelişme değeri ortalama 0.29 olup, yıllar içinde hafif bir artış göstermiştir. Katar’ın finansal gelişme değeri ortalama 0.51 olarak belirlenmiş ve bu değer yıllar içinde dalgalanmalar göstermiştir. Pakistan’ın finansal gelişme değeri ortalama 0.23 olup, yıllar içinde belirgin bir değişiklik göstermemiştir. Türkiye’nin finansal gelişme değeri ise ortalama 0.42 olarak gözlemlenmiş ve bu değer yıllar içinde hafif bir artış eğilimi göstermiştir.

Grafik 2. Yeni Kırılgan Beşli Ülkelerde Finansal Gelişme (0-1 arası değer)

Kaynak: IMF, 2024.

Yeni kırılgan beşli ülkelerinin ekonomik büyümesi (Kişi Başına Gayri Safı Yurtiçi Hasıla, Sabit 2015 ABD\$), 1994-2021 dönemi Grafik 3'te verilmiştir. Verilen yıllar arasında, Arjantin'in kişi başına ekonomik büyüme değeri ortalama 11,500 dolar civarında dalgalanmıştır. Mısır'ın kişi başına ekonomik büyüme değeri ise ortalama 3,000 dolar civarında olup, yıllar içinde istikrarlı bir artış göstermiştir. Katar'ın kişi başına ekonomik büyüme değeri ortalama 55,000 dolar civarında belirlenmiş ve bu değer yıllar içinde önemli dalgalanmalar göstermiştir. Katar'ın ekonomik büyümesi, yüksek gelir düzeyi ve enerji kaynaklarına dayalı ekonomisi nedeniyle dalgalanmalar neden olmuştur. Pakistan'ın kişi başına ekonomik büyüme değeri ortalama 1,200 dolar civarında olup, yıllar içinde nispeten sabit kalmıştır. Pakistan'ın ekonomik büyümesi, düşük gelir düzeyi ve istikrarsız ekonomik koşullar nedeniyle nispeten sabit kalmıştır. Türkiye'nin kişi başına ekonomik büyüme değeri ise ortalama 8,000 dolar civarında gözlemlenmiş ve bu değer yıllar içinde istikrarlı bir artış eğilimi göstermiştir. Bu veriler, ülkelerin ekonomik büyüme performanslarını ve kişi başına düşen gelir düzeylerini karşılaştırmak için önemli bir gösterge sunmaktadır.

Grafik 3. Yeni Kırılgan Beşli Ülkelerde Ekonomik Büyüme (Kişi Başına GSYİH, Sabit 2015 ABD\$)

Kaynak: Dünya Bankası, 2024.

Özetle, 1994 yılından itibaren Yeni Kırılgan Beşli ülkelerinde meydana gelen ekonomik krizler — Türkiye'de 1994, 1999 ve 2001 yıllarındaki krizler; Arjantin'in 2001'de yaşadığı ekonomik çöküş; Mısır'da 2011 devrimi sonrasında ortaya çıkan makroekonomik istikrarsızlık; Katar'ın 2017'de maruz kaldığı diplomatik ambargo ve 2020'deki petrol fiyatlarındaki şok; son olarak da 2022 yılında Pakistan ve Türkiye'de gözlemlenen kur krizleri — bu ülkelerin benzer yapısal kırılganlıklara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yüksek cari açıklar, döviz cinsinden borçlanma eğilimi, kronik enflasyon

baskıları, kurumsal kapasite eksiklikleri, siyasi, ekonomik ve ticari belirsizlikler söz konusu ekonomilerin ortak zayıf yönleri olarak öne çıkmaktadır (Topcuoğlu & Oral, 2019; Manasseh vd., 2022; Şahinler, 2024). Örneğin, Türkiye'nin 2001 krizinde kamu bankalarının etkin olmayan yönetimi ve sabit kur rejiminin sürdürülemezliği belirleyici olurken; Arjantin aynı dönemde dolarizasyon politikası ve borç sarmalı nedeniyle benzer bir çöküş yaşamıştır (Pasquariello, 2008; Akin vd., 2009; Eraslan & Bayraktar, 2013). 2022 yılında ise Pakistan ve Mısır gibi ülkelerde döviz rezervlerinin hızla tükenmesi (Ahmed, 2022; Agarwal & Mazarei, 2024) ve IMF programlarına olan bağımlılığın artması, bu kırılganlıkların sürekliliğini göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, “Yeni Kırılgan Beşli” ülkeleri için 1994-2021 dönemi boyunca ticari açıklık ve finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini Panel ARDL analiz yöntemi ile incelemektir. Veri kısıtı nedeniyle bu dönem ele alınmıştır. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı, “Yeni Kırılgan Beşli” ülkelerine odaklanarak, ticari açıklık ve finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini uzun dönemli bir perspektifte ve kapsamlı bir veri seti kullanarak analiz etmesidir. Panel ARDL analiz yöntemi kullanılarak, değişkenler arasındaki dinamik ilişkiler ve uzun dönemli denge ilişkileri detaylı bir şekilde incelenecektir. Ayrıca, Konya Bootstrap nedensellik testi uygulanmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları, politika yapıcılar ve araştırmacılar için önemli çıkarımlar sunacak ve gelecekteki araştırmalar için yol gösterici olacaktır. Çalışmada, sırasıyla giriş, literatür taraması, veri, yöntem ve ampirik bulgular ele alınacaktır. Sonuç bölümünde, çalışmanın genel değerlendirmesi yapılacak, elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler sunulacak ve gelecekteki araştırmalar için yol gösterici öneriler verilecektir.

2. Literatür Taraması

Ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme modern ekonomiler bağlamında birbiriyle yakından ilişkilidir. Yapılan ampirik çalışmalar ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin ülke ve dönem bazında farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların literatür özeti aşağıdaki gibidir.

Yücel (2009), zaman serisi analizi kullanarak Türkiye’de 1989M1-2007M11 döneminde ekonomik büyüme, ticaret açıklığı ve finansal gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, ticaret açıklığının büyümeyi olumlu, finansal gelişmenin ise olumsuz etkilediğini ve bu üç değişken arasında çift yönlü nedensellik bulunduğunu göstermektedir.

Atif vd. (2010), zaman serisi analizi kullanarak Pakistan’da 1980-2009 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, ticaret ve finansal gelişmenin büyümeyi desteklediğini ve bu üç değişken arasında uzun ve kısa vadede eşbütünleşik bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, ticaret açıklığı ve finansal gelişmenin ekonomik büyümeye neden olduğu bulunmuştur.

Kenani & Fujio (2012), zaman serisi analizi kullanarak Malavi’de 1970-2009 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, finansal gelişme ve ticaret açıklığının ekonomik büyümeyi olumlu etkilediğini ve bu üç değişken arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Arouri vd. (2013), zaman serisi analizi kullanarak Bangladeş’te 1975-2011 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, üç değişken arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu ve finansal gelişmenin ekonomik büyümeyi desteklediğini göstermektedir.

Satyanarayana Murthy vd. (2014), zaman serisi analizi kullanarak Hindistan’da 1971-2012 döneminde ekonomik büyüme, ticaret açıklığı ve finansal gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, bu üç değişken arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu ve finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca, ticaret açıklığının finansal gelişme ve ekonomik büyüme üzerinde tek yönlü bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Kar vd. (2014), zaman serisi analizi kullanarak Türkiye’de 1989M1-2007M11 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ampirik bulgular, ekonomik büyüme ile ticaret açıklığı arasında çift yönlü nedensellik olduğunu ve finansal gelişmenin ticaret serbestleşmesini teşvik ettiğini göstermektedir.

Rahman vd. (2015), zaman serisi analizi kullanarak Avustralya’da 1965-2010 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve uluslararası ticaret arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, finansal gelişme ve uluslararası ticaretin ekonomik büyümeyi desteklediğini göstermektedir.

Lawal vd. (2016), zaman serisi analizi kullanarak Nijerya’da 1981-2012 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, üç değişken arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Ayad & Belmokaddem (2017), panel veri analizi kullanarak 16 MENA ülkesinin 1980-2014 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, finansal gelişme ve ticaret açıklığının ekonomik büyüme üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Rani & Kumar (2018), panel veri analizi kullanarak BRICS ülkelerinin 1993-2015 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, ticaret açıklığının ekonomik büyümeyi olumlu etkilediğini, ancak doğrudan yabancı yatırımların (FDI) büyüme üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Xie vd. (2018), zaman serisi analizi kullanarak Çin’de 1978-2015 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, üç değişken arasında uzun vadeli bir ilişki olmadığını, ancak ticaret açıklığı ile ekonomik büyüme ve finansal gelişme arasında karşılıklı nedensellikler bulunduğunu göstermektedir.

Paudel & Sun (2020), panel veri analizi kullanarak BRICS ülkelerinde 1990-2017 döneminde ihracat performansı, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, finansal gelişme ve ihracatın ekonomik büyümeyi desteklediğini göstermektedir.

Tatar vd. (2021) Türkiye’de 1960-2017 dönemine ait finansal gelişme, ticari açıklık ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi zaman serisi analizi ile incelemişlerdir. Ampirik bulgular, finansal gelişmeden ekonomik büyümeye ve ticaret açıklığına tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Sghaier (2021), panel veri analizi kullanarak Tunus, Fas, Cezayir ve Mısır’da 1991-2015 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, ticaret açıklığının ekonomik büyümeyi ve finansal gelişmeyi teşvik ettiğini göstermektedir.

Bibi & Sumaira (2022), panel veri analizi kullanarak 4 Güney Asya ülkesinin 1980-2017 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, borsa gelişiminin ekonomik büyümeyi olumlu etkilediğini, ticaret açıklığı ve enflasyonun ise büyümeyi azalttığını göstermektedir.

Usman (2023), zaman serisi analizi kullanarak Çin’de 1992-2021 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, ihracatın ve geniş para arzının büyüme için kritik olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bankacılık sektörünün kredi genişlemesiyle küresel ticaretin büyümesini teşvik ettiği bulunmuştur.

Jabbar vd. (2024), zaman serisi analizi kullanarak Lüksemburg’da 1980-2020 döneminde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve ticaret açıklığı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, ticaret açıklığı ve finansal gelişimin ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Oncel vd. (2024), panel veri analizi kullanarak Bağımsız Devletler Topluluğu’na üye dokuz ülkede 1995-2020 döneminde ekonomik büyüme, ihracat ve finansal gelişme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ampirik bulgular, finansal gelişme ve ihracatın ekonomik büyümeyi uzun vadede olumlu etkilediğini göstermektedir.

Bu çalışma, 1994-2021 dönemi için ticaret açıklığı, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyerek “Yeni Kırılgan Beşli” ülkeleri (Türkiye, Arjantin, Katar, Mısır ve Pakistan) bağlamında literatüre önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada kullanılan yöntemler ve elde edilen bulgular, bu ülkelerdeki ekonomik dinamiklerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, bu çalışmanın diğer çalışmalardan en önemli farkı, özellikle “Yeni Kırılgan Beşli” ülkelerine odaklanarak bu gelişmekte olan ekonomilerin karşılaştığı benzersiz zorlukları ve fırsatları ele almasıdır. Bu sayede, hem politika yapımcılar hem de araştırmacılar için daha spesifik ve uygulanabilir öneriler sunulmaktadır.

3. Veri ve Yöntem

Bu çalışmada, 1994-2021 yılları arasında Arjantin, Mısır, Katar, Pakistan ve Türkiye’den oluşan “Yeni Kırılğan Beşli” ülkelerinde ticaret açıklığı ve finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırmada, bu ilişkileri analiz etmek için Panel ARDL yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, Konya Bootstrap nedensellik testi de uygulanmıştır. Ekonomik büyümenin bir ölçütü olarak kişi başına GSYİH bağımlı değişken olarak ele alınırken, ticari açıklık ve finansal gelişme bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Analizde değişkenlerin logaritmaları alınmış ve ekonometrik paket programları (EViews 13, Stata 17 ve Gauss 25) kullanılmıştır. Ayad & Belmokaddem (2017), Rani & Kumar (2018), ve Sghaier (2021) çalışması örnek alınarak seçilen değişkenlerle oluşturulan model denklemleri aşağıdaki gibidir:

$$LnGDP_{it} = \beta_0 + \beta_{i1}LnTO_{it} + \beta_{i2}LnFD_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Modelde kullanılan değişkenler şu şekildedir: Ekonomik büyümeyi temsil eden LnGDP (Kişi Başına Gayri Safı Yurtiçi Hasıla, Sabit 2015 ABD\$), ticari açıklığı temsil eden LnTO (%GSYİH), finansal gelişmeyi temsil eden LnFD (0-1 arası değer) ve hata terimi olarak ε_{it} . Tablo 1’de bu değişkenlerin tanımları ve veri kaynakları detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Değişkenler ve Veri Kaynakları

Değişkenler	Açıklaması	Veri Kaynakları
LnGDP	Kişi Başına Gayri Safı Yurtiçi Hasıla (Sabit 2015 ABD\$)	https://databank.worldbank.org
LnTO	Ticari Açıklık (%GSYİH)	https://databank.worldbank.org
LnFD	Finansal Gelişme (0-1 arası değer)	https://www.imf.org

Ampirik çalışmanın ilk aşamasında, model serileri için yatay kesit bağımlılık testi uygulanmıştır. Yatay kesit bağımlılık test sonuçlarına göre, birinci nesil veya ikinci nesil birim kök testlerinden hangisinin kullanılacağına karar verilmektedir. Bu çalışmada, $T(28) > N(5)$ olduğu için Breusch-Pagan (1980) tarafından geliştirilen LM_{BP} testi ve Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen LM_{adj} testi dikkate alınmıştır. Bu testlerin denklemleri aşağıdaki gibidir:

$$LM_{BP}(1980) = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (\hat{p}_{ij}^2) \rightarrow X^2 \frac{N(N-1)}{2} \quad (2)$$

$$LM_{adj}(2008) = \left(\frac{2}{N(N-1)} \right)^{\frac{1}{2}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \left[\hat{p}_{ij}^2 \left(\frac{T-K-\hat{p}_{ij}-\hat{\mu}_{Tij}}{v_{Tij}} \right) \right] \rightarrow N(0,1) \quad (3)$$

Bu testlerin hipotezleri;

H_0 = Yatay kesit bağımlılığı yoktur.

H_1 = Yatay kesit bağımlılığı vardır.

Analizin ikinci aşamasında eğim homojenliği varsayımının kontrol edilmesi gerekmektedir. Değişkenlerin homojen ya da heterojen olması uygulanacak eşbütünleşme testlerinin şeklini belirlemektedir. Pesaran & Yamagata (2008) tarafından geliştirilen homojenlik testi kullanılmıştır. Bu testlerin denklemleri;

$$\tilde{A} = \sqrt{N} \frac{N^{-1}\tilde{S}-k}{\sqrt{2k}} \quad (4)$$

$$\tilde{A}_{adj} = \sqrt{N} \frac{N^{-1}\tilde{S}-k}{var(t,k)} \quad (5)$$

Bu testin hipotezleri;

H_0 : Eğim katsayıları homojendir. ($\beta_i = \beta$)

H_1 : Eğim katsayıları heterojendir. ($\beta_i \neq \beta$)

Analizin üçüncü aşamasında, ikinci nesil birim kök testlerinden biri olan CIPS birim kök testi, değişkenlerin yatay kesit bağımlılık ve heterojenlik içermesi nedeniyle uygulanmıştır. Bu test, Pesaran (2007) tarafından geliştirilmiştir. CIPS testinin hesaplanması aşağıdaki gibidir:

$$CIPS = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N CADF_i \quad (6)$$

Bu test istatistiğinin hipotezleri:

H_0 : Birim kök vardır.

H_1 : Birim kök yoktur.

Analizin dördüncü aşamasında değişkenler farklı düzeylerde durağan olduğundan dolayı eşbütünleşme testleri kullanılmamıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin farklı düzeylerde durağanlık göstermesi nedeniyle, hem uzun hem de kısa dönem ilişkileri incelemek için Pesaran vd. (1999) tarafından geliştirilen Panel Otoregresif Dağıtılmış Gecikme (ARDL) modeli kullanılmıştır. Panel ARDL yöntemi, parametre heterojenliğine izin veren Ortalama Grup (MG) ve Havuzlanmış Ortalama Grup (PMG) olmak üzere iki tahminci önermektedir. Hausman testi kullanılarak hangi tahmincinin kullanılacağına karar verilmektedir (Samargandi vd., 2015). Panel ARDL denklemi (7)'nolu denklemden hareketle aşağıdaki gibi yazılmaktadır.

$$LnGDP_{it} = \alpha_i + \sum_{j=1}^p \beta_{ij} Ln(GDP)_{i,t-j} + \sum_{j=0}^q \delta_{ij} LnTO_{i,t-j} + \sum_{j=0}^k \theta_{ij} LnFD_{i,t-j} + \varepsilon_{it} \quad (7)$$

Panel ARDL modelinin hata düzeltme formu ise (8)'nolu denklemde gösterilmektedir.

$$\Delta(LnGDP)_{it} = \alpha_i + \varphi_i Ln(GDP)_{i,t-1} + \delta_i LnTO_{it} + \theta_i LnFD_{it} + \sum_{j=1}^{p-1} \beta_{ij}^* \Delta Ln(GDP)_{i,t-j} + \sum_{j=0}^q \delta_{ij}^* \Delta LnTO_{i,t-j} + \sum_{j=0}^k \theta_{ij}^* \Delta LnFD_{i,t-j} + \varepsilon_{it} \quad (8)$$

Kısa dönemli ilişki, yukarıdaki (8)'nolu denklemde ilk farkların üzerine yerleştirilen parametrelerle ($\beta_{ij}^*, \delta_{ij}^*, \theta_{ij}^*$) ve hata düzeltme modelinin katsayısı ise φ_i ile gösterilmektedir.

Analizin beşinci aşamasında, Konya Bootstrap Nedensellik analizi yapılmıştır. Konya Bootstrap Nedensellik Testi, özellikle durağan olmayan veriler bağlamında zaman serisi değişkenleri arasındaki nedensel ilişkileri değerlendirmek için tasarlanmış ileri düzey bir istatistiksel yöntemdir. Konya (2006) tarafından geliştirilen bu test, geleneksel Granger nedensellik testleriyle ilişkili sınırlamaları ele alarak sağlam çıkarımlar sağlamak için bootstrap tekniklerini kullanmaktadır. Geleneksel testler, yapısal kırılmaların varlığında veya temel veri dağılımları bilinmediğinde yanıltıcı sonuçlar verebilir. Konya testi, bir Vektör Otoregresyon (VAR) modeli tahmin etmeyi ve ardından hipotez testi için kritik değerler elde etmek amacıyla bootstrap yeniden örnekleme yöntemlerini uygulamayı içermektedir. Bu, araştırmacıların bir zaman serisinin başka bir zaman serisini tahmin edip edemeyeceğini, potansiyel karıştırıcı faktörleri kontrol ederek belirlemelerine olanak tanımaktadır. Bu yaklaşım, değişkenler arasındaki ilişkilerin genellikle karmaşık ve çeşitli dış şoklardan etkilendiği ekonomik ve finansal çalışmalarda özellikle kullanılmaktadır (Granger, 1969; Konya, 2004, Konya, 2006; Khan vd., 2019; Ozcan & Ozturk, 2019).

Üç değişkenli model için bootstrap panel nedensellik yöntemi aşağıdaki denklemlerde verilmiştir:

$$y_{1,t} = \alpha_{1,1} + \sum_{l=1}^{mly_1} \beta_{1,1,l} y_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{mlx_1} \varphi_{1,1,l} x_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{mlz_1} \gamma_{1,1,l} z_{1,t-l} + \mu_{1,1,t} \quad (9)$$

⋮

$$y_{N,t} = \alpha_{1,N} + \sum_{l=1}^{mly_1} \beta_{1,N,l} y_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{mlx_1} \varphi_{1,N,l} x_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{mlz_1} \gamma_{1,N,l} z_{N,t-l} + \mu_{1,N,t} \quad (10)$$

ve

$$x_{1,t} = \alpha_{2,1} + \sum_{l=1}^{mly_2} \beta_{2,1,l} y_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{mlx_2} \varphi_{2,1,l} x_{1,t-l} + \sum_{l=1}^{mlz_2} \gamma_{2,1,l} z_{1,t-l} + \mu_{2,1,t} \quad (11)$$

⋮

$$x_{N,t} = \alpha_{2,N} + \sum_{l=1}^{mly_2} \beta_{2,N,l} y_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{mlx_2} \varphi_{2,N,l} x_{N,t-l} + \sum_{l=1}^{mlz_2} \gamma_{2,N,l} z_{N,t-l} + \mu_{2,N,t} \quad (12)$$

ve

$$z_{1,t} = \alpha_{3,1} + \sum_{l=1}^{mly_3} \beta_{3,1,l} y_{1,t-1} + \sum_{l=1}^{mlx_3} \varphi_{3,1,l} x_{1,t-1} + \sum_{l=1}^{mlz_3} \gamma_{3,1,l} z_{1,t-1} + \mu_{3,1,t} \quad (13)$$

:

$$z_{N,t} = \alpha_{3,N} + \sum_{l=1}^{mly_3} \beta_{3,N,l} y_{N,t-1} + \sum_{l=1}^{mlx_3} \varphi_{3,N,l} x_{N,t-1} + \sum_{l=1}^{mlz_3} \gamma_{3,N,l} z_{N,t-1} + \mu_{3,N,t} \quad (14)$$

Verilen denklemlerde y : ekonomik büyümeyi (LnGDP), x : ticari açıklığı (LnTO), z : finansal gelişmeyi (LnFD), l : gecikme sayısını, t : zaman boyutunu ve N : ise paneldeki ülke sayısını ifade etmektedir. Bu denklemlerle belirli bir ülkede nedensellik dört şekilde ortaya çıkabilir. Örneğin, (i) Tüm $\varphi_{1,i}$ 'ler sıfıra eşit değilse, ancak tüm $\beta_{2,i}$ 'ler sıfıra eşitse, tek yönlü Granger nedensellik LnGDP'den LnTO'ya doğru tek yönlü ilişki gerçekleşecektir. (ii) Tüm $\beta_{2,i}$ 'ler sıfıra eşit değilse, tüm $\varphi_{1,i}$ 'ler sıfıra eşitse tek yönlü Granger nedensellik LnTO'dan LnGDP'ye doğru tek yönlü ilişki gerçekleşecektir. (iii) Hem tüm $\varphi_{1,i}$ 'ler, hem de tüm $\beta_{2,i}$ 'ler sıfıra eşit değilse Granger nedensellik LnGDP ve LnTO arasında çift yönlü ilişki gerçekleşecektir. (iv) Tüm $\varphi_{1,i}$ 'ler, $\beta_{2,i}$ 'ler sıfıra eşitse Granger nedensellik LnGDP ve LnTO arasında ilişki olmayacaktır (Gövdeli, 2018; Urfalıoğlu & Yerdelen Tatoglu, 2022).

4. Ampirik Bulgular

Tablo 2'de, çalışmada kullanılan LnGDP, LnTO ve LnFD değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Tabloya göre, LnGDP değişkeni ortalama 8.888, maksimum 11.309 ve minimum 6.916 değerlerine sahiptir. LnTO değişkeni ortalama 3.797, maksimum 4.661 ve minimum 2.897 değerleri arasında değişmektedir. LnFD değişkeni ise ortalama -1.062, maksimum -0.534 ve minimum -2.081 değerlerine sahiptir. Tüm değişkenlerin standart sapma değerleri pozitif olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Minumum	Maxsimum
LnGDP	140	8.888	1.335	6.916	11.309
LnTO	140	3.797	0.455	2.897	4.661
LnFD	140	-1.062	0.320	-2.081	-0.534

Yatay kesit bağımlılık testlerinin sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır. Tablo 3'teki yatay kesit bağımlılık testlerinin sonuçlarına göre, hem tüm değişkenler hem de model için olasılık değerleri %1 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan, H_0 hipotezi güçlü bir şekilde reddedilmiştir. Bu durum, tüm değişkenlerin ve modelin yatay kesit bağımlılık içerdiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu sonuç, paneldeki herhangi bir ülkede meydana gelen pozitif veya negatif bir şokun diğer ülkeleri de etkileyebileceği anlamına gelmektedir.

Tablo 3. Yatay Kesit Bağımlılık Testi Sonuçları

Testler	LnGDP	LnTO	LnFD	Model
LM_{BP}	23.615 (0.009)***	24.304 (0.006)***	48.960 (0.000)***	190.348 (0.000)***
LM_{adj}	10.587 (0.000)***	4.016 (0.000)***	5.445 (0.000)***	43.414 (0.000)***

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Homojenlik testi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır. Tablo 4'teki homojenlik testlerine göre, testlerin olasılık değerleri %1 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan, H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu sonuç, modelin heterojenlik özellik taşıdığını göstermektedir.

Tablo 4. Homojenite Testi Sonuçları

Homojenite Test	$\tilde{A}$	$\tilde{A}_{adj}$
Test İstatistiği	11.330	12.237
Olasılık Değeri	0.000***	0.000***

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

İkinci nesil birim kök testi olarak CIPS birim kök testi, değişkenlerin yatay kesit bağımlılık ve heterojenlik göstermesi nedeniyle uygulanmıştır. CIPS testinin sonuçları Tablo 5'te yer almaktadır. Bu sonuçlara göre, LnGDP ve LnTO değişkenleri düzey değerlerinde durağan değildir, ancak birinci farkları alındığında durağan hale gelmektedirler. Bu durum, LnGDP ve LnTO değişkenlerinin I(1) sürecinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan, LnFD değişkeni düzey değerinde durağandır ve I(0) sürecindedir.

Tablo 5. CIPS Birim Kök Testi Sonuçları

Düzy				1. Fark Değeri		
Değişkenler	Sabit	Sabit&Trendli		Sabit	Sabit&Trendli	
LnGDP	-0.884	-2.030		-3.883***	-4.096***	
LnTO	-1.621	-2.238		-5.105***	-5.162***	
LnFD	-2.724***	-3.445***		-	-	
Kritik Değerler	Sabit			Sabit&Trendli		
	%1	%5	%10	%1	%5	%10
	-2.57	-2.33	-2.21	-3.1	-2.86	-2.73

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Modelde kullanılan değişkenlerin bazıları I(0) ve bazıları I(1) düzeyinde durağan oldukları için, uzun dönem ve kısa dönem ilişkilerini incelemek amacıyla Panel ARDL testi uygulanmıştır. Tablo 6'da Panel ARDL/PMG testinin sonuçları yer almaktadır. Hausman Testi sonuçlarına göre, olasılık değerinin %5'ten küçük olması nedeniyle Panel ARDL/PMG sonuçlarının yorumlanması gerekmektedir.

Modelin uzun dönem katsayıları incelendiğinde, LnTO değişkeninin katsayısının pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu durum, ticari açıklığın artmasının uzun dönemde ekonomik büyümeyi artırdığını göstermektedir. Benzer şekilde, LnFD değişkeninin katsayısı da pozitif ve istatistiksel olarak anlamlıdır, bu da finansal gelişmenin uzun dönemde ekonomik büyümeyi desteklediğini ifade etmektedir. Yani, "Yeni Kırılgan Beşli" ülkelerinde ticari açıklık ve finansal gelişmenin artması ekonomik büyümeyi artırmaktadır. Kısa dönem katsayıları incelendiğinde ise olasılık değerlerinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Panel ARDL/PMG modelinin hata düzeltme terimi (ECT_{t-1}) negatif ve %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır, bu da modelin uzun dönem dengesine geri dönme hızını göstermektedir.

Tablo 6. Panel ARDL/PMG Tahmin Sonuçları

Model: ARDL (1, 1, 1)	Kısa Dönem		Uzun Dönem	
Değişkenler (Bağımlı Değişken: LnGDP)	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
LnTO	0.122	0.215	0.866	0.001***
LnFD	0.091	0.122	1.189	0.000***
Sabit Terim	0.807	0.012**	Hausman Testi	3.76 (0.152)
ECT_{t-1}	-0.106	(0.013)**	Chi ² (Olasılık)	

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Tablo 7'de, ülkelerin kısa dönem Panel ARDL/PMG tahminci sonuçlarına göre, bağımlı değişken LnGDP üzerinde dışa açıklık (LnTO) ve finansal gelişmenin (LnFD) kısa dönem etkilerinin ülkeden ülkeye değiştiği görülmektedir. Kısa dönemde LnTO'nun LnGDP üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi sadece Katar (%5 anlam düzeyi) ve Türkiye'de (%10 anlam düzeyi) bulunurken, Arjantin, Mısır ve Pakistan için anlamlı bir etki tespit edilmemiştir. Bu bulgu, dış ticaret veya uluslararası entegrasyondaki artışların kısa vadede Katar ve Türkiye ekonomisinin büyümesini desteklediğini göstermektedir. Benzer şekilde, LnFD'nin kısa dönemde LnGDP üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi yalnızca Türkiye için (%1 anlam düzeyi) belirlenmiş, diğer ülkeler (Arjantin, Mısır, Katar, Pakistan) için anlamlı bir etki görülmemiştir. Bu bulgu, Türkiye ekonomisinde gelişen finans sektörünün kredi imkanlarını artırarak, yatırımları teşvik ederek veya tüketimi canlandırarak kısa vadede ekonomik büyümeye kayda değer bir katkı sağladığını göstermektedir. Tüm ülkeler için hata düzeltme terimi (ECT_{t-1}) katsayısı negatif ve %1 anlam düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır, bu da uzun dönemli bir ilişkinin varlığını ve kısa dönemdeki sapmaların istatistiksel olarak anlamlı bir hızla uzun dönem dengeye doğru düzeltildiğini teyit etmektedir.

Tablo 7. Ülkelerin Panel ARDL/PMG Tahmin Sonuçları

Değişkenler		Arjantin	Mısır	Katar	Pakistan	Türkiye
ΔLnTO	Katsayı	-0.059	-0.001	0.495	0.043	0.132
	Olasılık	0.382	0.973	0.012**	0.242	0.075*
ΔLnFD	Katsayı	0.138	0.029	-0.024	0.012	0.304
	Olasılık	0.282	0.265	0.847	0.667	0.009***
ECT_{t-1}	Katsayı	-0.133	-0.019	-0.200	-0.013	-0.187
	Olasılık	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı ile değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerine bakılmıştır. Tablo 8’de, LnGDP ile LnTO arasındaki Konya Bootstrap Nedensellik testinin sonuçları yer almaktadır. Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı sonuçlarına göre, Arjantin, Mısır, Katar ve Pakistan’da LnTO ’dan LnGDP ’ye ($\text{LnTO} \rightarrow \text{LnGDP}$) doğru tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Türkiye’de ise, hem LnGDP ’den LnTO ’ya hem de LnTO ’dan LnGDP ’ye doğru herhangi bir nedensellik bulunamamıştır.

Tablo 8. LnGDP ile LnTO Arasındaki Konya Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	$H_0: \text{LnTO} \rightarrow \text{LnGDP}$				$H_0: \text{LnGDP} \rightarrow \text{LnTO}$			
	İstatistik	Kritik Değerler			İstatistik	Kritik Değerler		
		%1	%5	%10		%1	%5	%10
Arjantin	10.800***	2.885	1.448	0.913	1.687	4.225	2.610	1.962
Mısır	5.739***	5.725	3.726	2.949	1.322	4.632	3.183	2.605
Katar	3.739*	6.900	3.777	2.624	8.154	18.372	13.029	10.535
Pakistan	10.701***	9.965	6.606	5.197	0.073	2.383	1.333	0.914
Türkiye	0.265	21.729	15.846	13.234	8.732	23.091	16.504	13.819

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Tablo 9’da, LnGDP ile LnFD arasındaki Konya Bootstrap Nedensellik testinin sonuçları yer almaktadır. Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı sonuçlarına göre, Katar’da LnFD ’den LnGDP ’ye ($\text{LnFD} \rightarrow \text{LnGDP}$) doğru ve Pakistan’da LnGDP ’den LnFD ’ye ($\text{LnGDP} \rightarrow \text{LnFD}$) doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Arjantin, Mısır ve Türkiye’de ise herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır.

Tablo 9. LnGDP ile LnFD Arasındaki Konya Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	$H_0: \text{LnFD} \rightarrow \text{LnGDP}$				$H_0: \text{LnGDP} \rightarrow \text{LnFD}$			
	İstatistik	Kritik Değerler			İstatistik	Kritik Değerler		
		%1	%5	%10		%1	%5	%10
Arjantin	0.574	4.360	2.355	1.558	0.017	2.767	1.436	0.992
Mısır	1.883	4.481	3.037	2.450	0.595	2.388	1.369	0.931
Katar	4.853*	9.947	6.042	4.552	1.862	7.278	4.164	2.879
Pakistan	0.092	1.856	1.027	0.732	6.066***	4.343	3.016	2.374
Türkiye	0.037	15.028	10.428	8.631	2.047	36.518	26.331	22.264

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

Tablo 10’da, LnTO ile LnFD arasındaki Konya Bootstrap Nedensellik testinin sonuçları yer almaktadır. Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı sonuçlarına göre, Arjantin’de LnFD ’den LnTO ’ya ($\text{LnFD} \rightarrow \text{LnTO}$) doğru ve Katar’da LnTO ’dan LnFD ’ye ($\text{LnTO} \rightarrow \text{LnFD}$) doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Mısır, Pakistan ve Türkiye’de ise herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır.

Tablo 10. LnTO ile LnFD Arasındaki Konya Nedensellik Sonuçları

Ülkeler	H ₀ : LnTO $\nrightarrow$ LnFD				H ₀ : LnFD $\nrightarrow$ LnTO			
	İstatistik	Kritik Değerler			İstatistik	Kritik Değerler		
		%1	%5	%10		%1	%5	%10
Arjantin	0.001	7.073	4.395	3.370	6.810*	11.541	6.852	5.286
Mısır	0.202	10.336	6.511	5.034	1.344	9.609	7.282	5.884
Katar	3.650*	9.900	5.023	3.450	0.895	5.899	3.255	2.270
Pakistan	0.042	5.486	3.294	2.447	0.398	5.831	3.363	2.496
Türkiye	1.322	10.080	5.676	4.248	9.025	20.342	14.507	12.186

Not: *, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ile %1 anlam düzeyini ifade etmektedir.

5. Sonuç

Ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki karşılıklı etkileşim incelendiğinde, bu faktörlerin ekonomik ortamlarını şekillendirmede birbirleriyle derinden bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Ticari açıklık küresel pazarlara erişim sağlayarak ihracat fırsatlarını artırır ve doğrudan yabancı yatırımı (DYY) çekmektedir. Bu durum verimliliği artırarak ve istihdam sağlayarak ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Ancak ticari açıklığın avantajları genellikle bu ülkelerdeki finansal gelişmişlik düzeyine bağlıdır. Kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesi, kritik sektörler yatırımın teşvik edilmesi ve uluslararası ticaretle ilişkili risklerin yönetilmesi için güçlü bir finans sektörü şarttır. Ayrıca, finansal gelişme ve ticari açıklık arasındaki etkileşim, uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekleyen pozitif bir geri besleme döngüsü oluşturabilir. Finansal sistemler geliştikçe, yerel işletmelere küresel sahnede rekabet etme konusunda daha fazla yardımcı olabilir ve böylece ticaretin faydalarını artırabilir. Öte yandan, sağlam bir finansal altyapı olmadan, ticari açıklığın potansiyel kazanımları engellenebilir ve ekonomik istikrarsızlığa yol açabilir.

Bu çalışmada, 1994-2021 yılları arasında Arjantin, Mısır, Katar, Pakistan ve Türkiye’den oluşan “Yeni Kırılgan Beşli” ülkelerinde ticaret açıklığı ve finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri panel ARDL yöntemi ile araştırılmıştır. Ayrıca, Konya Bootstrap nedensellik testi uygulanmıştır. Ekonomik büyüme bağımlı değişken olarak ele alınırken, ticari açıklık ve finansal gelişme bağımsız değişkenler olarak kullanılmıştır. Yeni Kırılgan Beşli Ülkeleri, küresel ekonomik şoklara ve dış finansman koşullarındaki değişimlere karşı potansiyel kırılganlıkları veya hassasiyetleri nedeniyle ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin incelenmesi için önemli bir örneklem grubu oluşturdukları için bu çalışmada seçilmiştir. Çalışma aldığı dönem, değişkenler ve ülke grubu ile literatüre katkı sunması beklenilmektedir.

Elde edilen panel ARDL/PMG sonuçlarına göre, modelin uzun dönem katsayıları incelendiğinde, ticari açıklığın (LnTO) ve finansal gelişmenin (LnFD) ekonomik büyümeyi (LnGDP) pozitif ve anlamlı şekilde etkilediği görülmektedir. Yani LnTO ve LnFD uzun dönemde “Yeni Kırılgan Beşli” ülkelerinde LnGDP’yi artırmaktadır. Panel bazında kısa dönem katsayıları ise istatistiksel olarak anlamsızdır. Ülke bazında kısa dönem sonuçları ise, LnTO Katar ve Türkiye’de LnGDP’yi pozitif yönde etkilemektedir. LnFD ise sadece Türkiye’de LnGDP’yi artırmaktadır. Bu bulgular, dış ticaret veya uluslararası entegrasyonun artışının kısa vadede Katar ve Türkiye ekonomilerine etkilerini göstermektedir. Gelişen finans sektörü, kredi imkanlarını artırarak, yatırımları teşvik ederek veya tüketimi canlandırarak kısa vadede sadece Türkiye ekonomisinde ekonomik büyümeye kayda değer bir katkı sağlamaktadır.

Konya Bootstrap Nedensellik Yaklaşımı sonuçlarına göre, Arjantin, Mısır, Katar ve Pakistan’da ticari açıklıktan ekonomik büyümeye tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Katar’da finansal gelişmeden ekonomik büyümeye ve Pakistan’da ekonomik büyümeden finansal gelişmeye tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Ayrıca, Arjantin’de finansal gelişmeden ticari açıklığa ve Katar’da ticari açıklıktan finansal gelişmeye tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Bu sonuçlar, Atif vd. (2010), Kenani & Fujio (2012), Rahman vd. (2015), Lawal vd. (2016), Paudel & Sun (2020), Jabbar vd. (2024) ve Oncel vd. (2024) tarafından yapılan çalışmalarda sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Yeni Kırılgan Beşli ülkeleri için ticari açıklığı ve finansal gelişmeyi eş zamanlı olarak geliştiren politikalar hayati önem taşımaktadır. Ticari açıklık, uluslararası pazarlara erişimi artırarak ihracat ve yabancı yatırımları teşvik ederken, güçlü bir finansal altyapı bu faydaların tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlamaktadır. Finansal gelişme ve ticari açıklık arasındaki etkileşim, uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Ancak, yeterli finansal altyapı olmadan ticari açıklığın faydaları sınırlı kalabilir. Bu nedenle, ticari açıklığı ve finansal gelişmeyi eş zamanlı geliştiren politikalar, ekonomik istikrarı güçlendirmek ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamak açısından kritiktir. Bu politikalar, Yeni Kırılgan Beşli ülkelerin küresel ekonomide rekabet edebilirliklerini artırmalarına ve ekonomik dirençliliklerini güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Bu çalışmanın ardından yapılacak araştırmalarda, farklı değişkenler ve yöntemler kullanılarak, farklı ülke gruplarına odaklanılarak literatüre daha fazla katkı sağlanabilir.

6. Extended Abstract

An analysis of the interplay between trade openness, financial development, and economic growth reveals that these factors are deeply interlinked in shaping their economic environment. Trade openness increases export opportunities by providing access to global markets and attracts foreign direct investment (FDI). This can support economic growth by increasing productivity and creating jobs. However, the advantages of trade openness often depend on the level of financial development in these countries. A strong financial sector is essential to allocate resources efficiently, promote investment in critical sectors, and manage the risks associated with international trade. Moreover, the interaction between financial development and trade openness can create a positive feedback loop that supports long-term economic growth. As financial systems improve, they can further assist local businesses to compete on the global stage, thereby increasing the benefits of trade. On the other hand, without a sound financial infrastructure, the potential gains of trade openness can be hampered and lead to economic instability.

In recent years, a group of emerging economies, known as the “New Fragile Five”, has focused on trade openness and financial development policies to improve their economic performance. The term “New Fragile Five” was coined by Standard & Poor's in 2017 to emphasize the economic vulnerabilities of Türkiye, Argentina, Qatar, Egypt, and Pakistan (Ağır & Özbek, 2021). These countries have become vulnerable to external economic shocks due to their high inflation rates, large current account deficits, and dependence on foreign capital inflows. In particular, high inflation rates lead to depreciation of their currencies and economic instability. Large current account deficits, on the other hand, increase their external borrowing needs and reinforce their dependence on foreign capital inflows. This fragility makes the economies of these countries more vulnerable to fluctuations in global markets (Kamacı, 2019; Çiçen & Arslan, 2020; Özgün, 2024).

The aim of this study is to examine the impact of trade openness and financial development on economic growth for the “New Fragile Five” countries over the period 1994-2021 with the Panel ARDL analysis method. This period is considered due to data limitations. The difference of this study from other studies is that it focuses on the “New Fragile Five” countries and analyzes the effects of trade openness and financial development on economic growth in a long-run perspective and using a comprehensive data set. Using the panel ARDL analysis method, the dynamic relationships between variables and long-run equilibrium relationships will be examined in detail. Moreover, the Kónya Bootstrap causality test is also applied. In this context, the findings of the study will provide important implications for policymakers and researchers and will provide guidance for future research. Economic growth is treated as the dependent variable, while trade openness and financial development are used as independent variables. The study is expected to contribute to the literature with its period, variables, and country group.

According to the panel ARDL/PMG results, the long-run coefficients of the model indicate that trade openness (LnTO) and financial development (LnFD) have positive and significant effects on economic growth (LnGDP). The short-run coefficients are statistically insignificant. According to the results of the Kónya Bootstrap Causality Approach, unidirectional causality is found from trade openness to economic growth in Argentina, Egypt, Qatar, and Pakistan. A unidirectional causality from financial development to economic growth in Qatar and from economic growth to financial development in Pakistan. Moreover, unidirectional causality was found from financial development to trade openness in Argentina and from trade openness to financial development in Qatar. These results are similar to those of Atif et al. (2010), Kenani & Fujio (2012), Rahman et al. (2015), Lawal et al. (2016), Paudel & Sun (2020), Jabbar et al. (2024), and Oncel et al. (2024).

Policies that simultaneously promote trade openness and financial development are crucial for the new Fragile Five countries. While trade openness encourages exports and foreign investment by increasing access to international markets, a strong financial infrastructure ensures that these benefits are fully realized. The interaction between financial development and trade openness supports long-term economic growth. However, without adequate financial infrastructure, the benefits of trade openness may be limited. Policies that simultaneously promote trade openness and financial development are therefore critical to strengthen economic stability and ensure sustainable growth. These policies can help the New Fragile Five countries improve their competitiveness in the global economy and strengthen their economic resilience. Future research following this study can contribute more to the literature by using different variables and methods and focusing on different country groups.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.

Kaynakça

- Ağır, H., & Özbek, S. (2021). Eski ve Yeni Kırılgan Beşli Ülkelerinde Dış Borçlar Sürdürülebilir Mi? Dinamik Panel Veri Analizi. *Research Journal of Politics, Economics & Management*, 9(2), 49-68.
- Agarwal, R., & Mazarei, A. (2024). 24-6 Egypt's 2023–24 Economic Crisis: Will This Time Be Different? *Peterson Institute for International Economics*.
- Aghion, P., Bacchetta, P., Rancière, R., & Rogoff, K. (2009). Exchange Rate Volatility and Productivity Growth: The Role of Financial Development. *Journal of Monetary Economics*, 56(4), 494-513.
- Ahmed, K. (2022). *Pakistan witnessed 65 % decline in forex reserves in 2022 — data*. Arab News.
- Akin, G. G., Aysan, A. F., & Yildiran, L. (2009). Transformation of the Turkish financial sector in the aftermath of the 2001 crisis. In Z. Onis & F. Senses (Eds.), *Turkey and the global economy: Neoliberal restructuring and integration in the post-crisis era* (pp. 73–100). Routledge.
- Al-Yousif, Y. K. (2002). Financial Development and Economic Growth: Another Look at the Evidence from Developing Countries. *Review of Financial Economics*, 11(2), 131-150.
- Andersen, L., & Babula, R. (2008). The Link Between Openness and Long-Run Economic Growth. *Journal of International Commerce and Economics*, 1(1), 31-50.
- Arouri, M., Uddin, G. S., Nawaz, K., Shahbaz, M., & Teulon, F. (2013). Causal Linkages Between Financial Development, Trade Openness and Economic Growth: Fresh Evidence From Innovative Accounting Approach in Case of Bangladesh. *Ipag Business School Working Paper*, 2013-037.
- Ashraf, B. N. (2018). Do Trade and Financial Openness Matter for Financial Development? Bank-Level Evidence From Emerging Market Economies. *Research in International Business and Finance*, 44, 434-458.
- Atif, R. M., Jadoon, A., Zaman, K., Ismail, A., & Seemab, R. (2010). Trade Liberalization, Financial Development and Economic Growth: Evidence From Pakistan (1980–2009). *Journal of International Academic Research*, 10(2), 30-37.
- Awili, S., & Ahmed, A. D. (2019). Financial Openness, Trade Integration And Economic Growth: The Case Of Pacific Melanesian Countries. *The Journal of Developing Areas*, 53(4), 43-56.
- Ayad, H., & Belmokaddem, M. (2017). Financial Development, Trade Openness and Economic Growth in MENA Countries: TYDL Panel Causality Approach. *Theoretical and Applied Economics*, 1(610), 233-246.
- Beck, T., & Levine, R. (2004). Stock Markets, Banks, and Economic Growth: Panel Evidence. *Journal of Banking & Finance*, 28(3), 423-442.
- Bibi, R., & Sumaira. (2022). The Relationship Between Trade Openness, Financial Development and Economic Growth: Evidence From Generalized Method of Moments. *Journal of Environmental Science and Economics*, 1(1), 58-66.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Caporale, G. M., Rault, C., Sova, R., & Sova, A. (2014). Financial Development and Economic Growth: Evidence from Ten New EU Members. *IZA Discussion Papers*, No. 8397. Institute for the Study of Labor (IZA).
- Çiçen, Y. B., & Arslan, Ş. (2020). Kurumsal Yapı ve Ekonomik Performans İlişkisi: Kırılgan Beşli Ülkeleri. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 6-29.
- Dollar, D., & Kraay, A. (2004). Trade, Growth, and Poverty. *The Economic Journal*, 114(493), 22-49.
- Eraslan, C., & Bayraktar, Y. (2013). Küresel Kriz, Sosyal Piyasa Ekonomisine Geçiş İçin Bir Fırsat Olabilir Mi? *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 161-185.
- Erkisi, K., & Ceyhan, T. (2019). Trade Liberalization and Economic Growth: A Panel Data Analysis for Transition Economies in Europe. *Journal of Economics, Finance and Accounting (JEFA)*, 6(2), 82-94.
- Eylasov, N., Şahinler, A. N., Kılıç, R., & Gasim, N. (2024). BRICS+ T Ülkelerinde Finansal Gelişme ve Askeri Harcamaların GSYİH Üzerindeki Etkisi: Fourier Bootstrap ARDL Yaklaşımı. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 31(3), 543-572.
- Frankel, J. A., & Romer, D. (1999). Does Trade Cause Growth? *American Economic Review*, 89(3), 379-399.

- Gövdeli, T. (2018). Ekonomik Özgürlük, Turizm ve Ekonomik Büyüme: BRICST Ülkelerinde Konya Bootstrap Nedensellik Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 379-390.
- Granger, C. W. J. (1969). Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-Spectral Methods. *Econometrica*, 37(3), 424-438.
- International Monetary Fund. (2024). Financial Development Index. <https://www.imf.org/en/Data> [Erişim: 12 Eylül 2024].
- Jabbar, A., Ahmad, I., Sultan, A., & Iqbal, J. (2024). The Impact of Financial Development and Trade Openness on Economic Growth: Time Series Evidence From Luxembourg. *Bulletin of Business and Economics (BBE)*, 13(1), 730-735.
- Kamacı, A. (2019). Yeni Kırılğan Beşli Ülkelerinde Gelir Eşitsizliğinin Ekonomik Büyümeye Etkileri. *Fiscaeconomia*, 3(3), 58-71.
- Kar, M., Nazlıoğlu, Ş., & Ağır, H. (2014). Trade Openness, Financial Development, and Economic Growth in Turkey: Linear and Nonlinear Causality Analysis. *Journal of BRSA Banking and Financial Markets*, 8(1), 63-86.
- Kenani, J. M., & Fujio, M. (2012). A Dynamic Causal Linkage Between Financial Development, Trade Openness and Economic Growth: Evidence From Malawi. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(5), 569-583.
- Khan, K., Su, C., Tao, R., & Yang, L. (2019). Does Remittance Outflow Stimulate or Retard Economic Growth? *International Migration*, 57(5), 105-120.
- Kónya, L. (2004). Saving and Growth: Granger Causality Analysis with Bootstrapping on Panels of Countries. *La Trobe University, School of Business*.
- Kónya, L. (2006). Exports and Growth: Granger Causality Analysis on OECD Countries with a Panel Data Approach. *Economic Modelling*, 23(6), 978-992.
- Law, S. H. (2007). Openness and Financial Development: Panel Data Evidence From Various Stages of Economic Development. *Journal of Emerging Market Finance*, 6(2), 145-165.
- Lawal, A. I., Nwanji, T. I., Asaleye, A., & Ahmed, V. (2016). Economic Growth, Financial Development and Trade Openness in Nigeria: An Application of the ARDL Bound Testing Approach. *Cogent Economics & Finance*, 4(1), 1258810.
- Levine, R. (1997). Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda. *Journal of Economic Literature*, 35(2), 688-726.
- Manasseh, C. O., Abada, F. C., Okiche, E. L., Okanya, O., Nwakoby, I. C., Offu, P., Ogbuagu, A. R., Okafor, C. O., Obidike, P. C., & Nwonye, N. G. (2022). External Debt and Economic Growth in Sub-Saharan Africa: Does Governance Matter? *PLOS ONE*, 17(3), e0264082.
- Mlambo, C. (2024). Financial Development and Economic Growth: Evidence from Low-Income Nations in the SADC Region. *International Journal of Financial Studies*, 12(3), 62.
- Muhammad Abdullahi, N., Ibrahim, A. A., Zhang, Q., & Huo, X. (2024). Dynamic Linkages Between Financial Development, Economic Growth, Urbanization, Trade Openness, and Ecological Footprint: An Empirical Account of ECOWAS Countries. *Environment, Development and Sustainability*, 26(1), 1-22.
- Oncel, A., Saidmurodov, S., & Kutlar, A. (2024). Financial Development, Export and Economic Growth: Panel Data Evidence From Commonwealth of Independent States. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 33(1), 29-56.
- Ozcan, B., & Ozturk, I. (2019). Renewable Energy Consumption-Economic Growth Nexus in Emerging Countries: A Bootstrap Panel Causality Test. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 104, 30-37.
- Özgün, F. (2024). Kurumsal Kalite ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar İlişkisi: Yeni Kırılğan Beşli Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (53), 233-257.
- Pan, Y., Gu, J., & Goodof, D. (2023). The Importance of Trade Openness and Logistics Performance in Economic Growth: A Lasso-Based Approach. *International Journal of Data Science*, 8(4), 275-294.
- Pasquariello, P. (2008). The Anatomy of Financial Crises: Evidence from the Emerging ADR Market. *Journal of International Economics*, 76, 193-207.

- Paudel, R. C., & Sun, J. (2020). Financial Development, Export Performance and Economic Growth in BRICS: New Evidence From Panel Unit Root and ARDL Cointegration. *IOSR Journal of Economics and Finance*, 11(6), 36-49.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. P. (1999). Pooled Mean Group Estimation of Dynamic Heterogeneous Panels. *Journal of the American Statistical Association*, 94(446), 621-634.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M. H., & Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometrics*, 142(1), 50-93.
- Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata, T. (2008). A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-Section Independence. *The Econometrics Journal*, 11(1), 105-127.
- Ponnusamy, S. (2022). Export Specialization, Trade Liberalization and Economic Growth: A Synthetic Control Analysis. *Empirical Economics*, 63(2), 637-669.
- Radmehr, R., Henneberry, S. R., & Shayanmehr, S. (2021). Assessing the Global Drivers of Sustained Economic Development: The Role of Trade Openness, Financial Development, and FDI. *Economic Modelling*, 94, 1-13.
- Radmehr, R., Ali, E. B., Shayanmehr, S., Saghaian, S., Darbandi, E., Agbozo, E., & Sarkodie, S. A. (2022). Assessing the Global Drivers of Sustained Economic Development: The Role of Trade Openness, Financial Development, and FDI. *Sustainability*, 14(21), 14023.
- Rahman, M. M., Shahbaz, M., & Farooq, A. (2015). Financial Development, International Trade, and Economic Growth in Australia: New Evidence From Multivariate Framework Analysis. *Journal of Asia-Pacific Business*, 16(1), 21-43.
- Rani, R., & Kumar, N. (2018). Panel Data Analysis of Financial Development, Trade Openness, and Economic Growth: Evidence From BRICS Countries. *Emerging Economy Studies*, 4(1), 1-18.
- Samargandi, N., Fidrmuc, J., & Ghosh, S. (2015). Is the Relationship Between Financial Development and Economic Growth Monotonic? Evidence from a Sample of Middle-Income Countries. *World Development*, 68, 66-81.
- Satyanarayana Murthy, D., Patra, S. K., & Samantaraya, A. (2014). Trade Openness, Financial Development Index and Economic Growth: Evidence From India (1971-2012). *Journal of Financial Economic Policy*, 6(4), 362-375.
- Schmitt, C., Imhof, N., & Nechmad, T. (2019). Analyzing the Relationship Between Trade and Economic Growth. *ECON 3161: Econometric Analysis*, Dr. Shatakshee Dhongde, Georgia Institute of Technology.
- Sghaier, I. M. (2021). Trade Openness, Financial Development and Economic Growth in North African Countries. *International Journal of Finance & Economics*, 26(1), 2503.
- Svirydzhenka, K. (2016). *Introducing A New Broad-Based Index of Financial Development*. IMF Working Paper. International Monetary Fund. [Erişim: 01 Eylül 2024].
- Şahinler, A. N. (2024). *Jeopolitik Risklerin ve Ticari Politika Belirsizliklerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Fourier Genişletilmiş ARDL Modeli*. In: Ertürkmen, G. (ed.), *Güncel Makro İktisat Uygulamaları*. Özgür Yayınları.
- Tatar, H. E., Konat, G., & Temiz, M. (2021). The Relationship Between Financial Development, Trade Openness and Economic Growth in Turkey: Evidence From Fourier Tests. *Statistika*, 102(2), 153-167.
- Topcuoğlu, A., & Oral, İ. O. (2019). *Sustainability of current account deficit: Fragile Five countries*. In *Theories and critics in economics & management* (pp. 121-135). London: IJOPEC Publication.
- Tosunoğlu, B. T. (2023). The Causal Relationship Among Trade Openness, Financial Development, and Economic Growth: Recent Evidence from Newly Industrialized Countries (NICs). *Business & Management Studies: An International Journal*, 11(2), 532-540.
- UNCTAD. (2023). *Trade and Development Report 2023: Growth, Debt, and Climate: Realigning the Global Financial Architecture*.
- Urfaloğlu, Ş., & Yerdelen Tatoğlu, F. (2022). Validity of Wagner Hypothesis in OECD Countries: Konya Panel Causality Test. *Journal of Applied and Theoretical Social Sciences*, 4(3), 229-246.

Usman, K. (2023). The Linkages Between Trade, Financial Openness, and Economic Growth in China: An ARDL-Bound Test Approach. *Journal of Applied Economics*, 26(1), 2258616. <https://doi.org/10.1080/15140326.2023.2258616>

Xie, H., Cai, Y., Sam, C. Y., & Chang, T. (2018). Revisit Financial Development, Trade Openness and Economic Growth Nexus in China Using a New Developed Bootstrap ARDL Test. *Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research*, 52(4).

Wacziarg, R., & Welch, K. H. (2008). Trade Liberalization and Growth: New Evidence. *The World Bank Economic Review*, 22(2), 187-231.

World Bank. (2024). GDP per capita (constant 2015 US\$) <https://data.worldbank.org/indicator/> [Erişim: 12 Eylül 2024].

World Bank. (2024). Trade (%of GDP) <https://data.worldbank.org/indicator/> [Erişim: 12 Eylül 2024].

Yao, S., & Zhang, Z. (2003). Openness and Economic Performance: A Comparative Study of China and the Asian NIEs. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*. 1, 71-95.

Yücel, F. (2009). Causal Relationships Between Financial Development, Trade Openness and Economic Growth: The Case of Turkey. *Journal of Social Sciences*, 5(1), 33-42.